

- Kvasi kvasi-markeder på UMB
Om UMBs finansierings og styringssystem

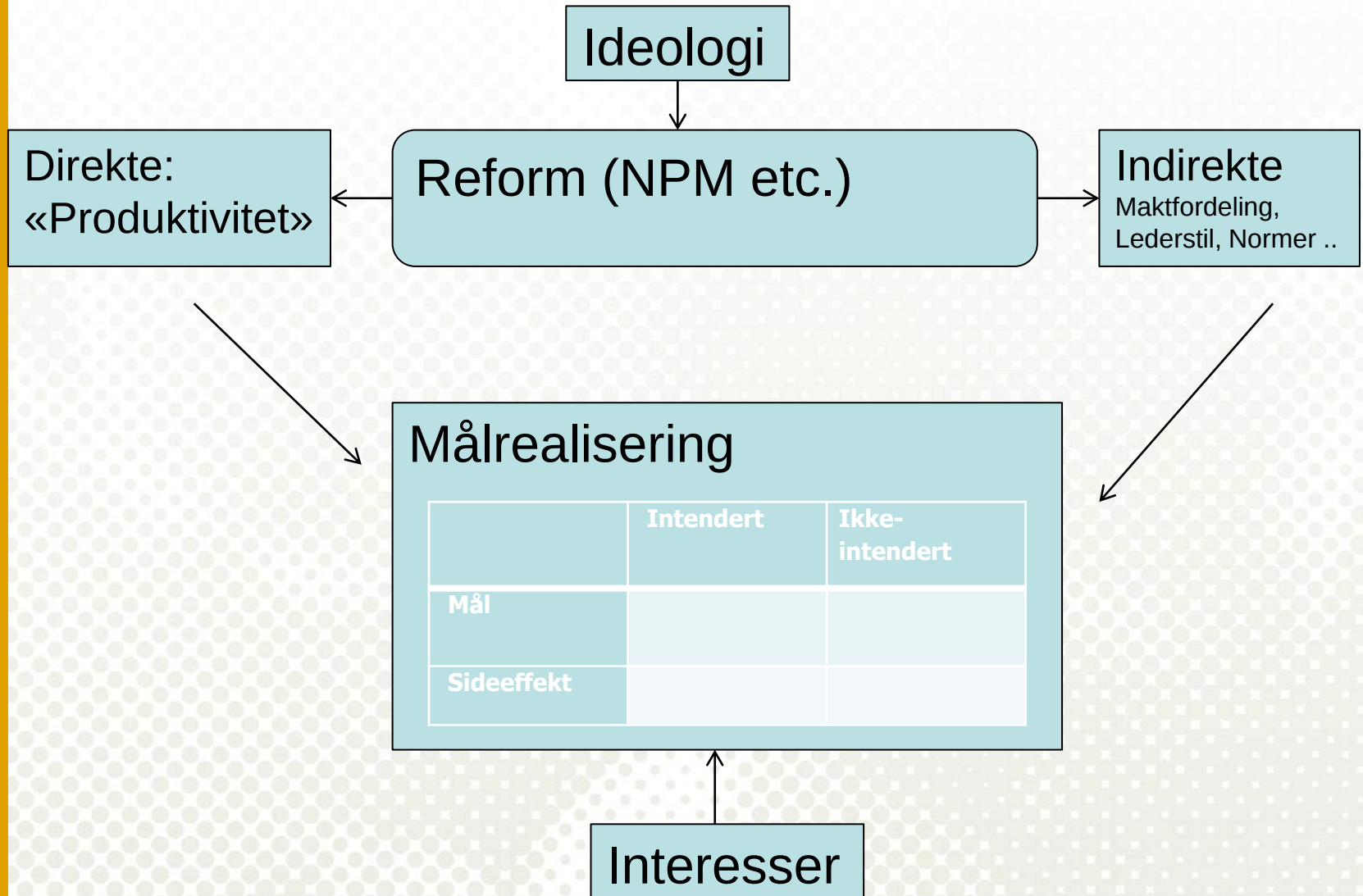
Sigurd Rysstad

Oversikt

- Teori:
 - Modell
 - Markedsnormer vs. profesjonsnormer
- Omstilling ved NLH 1975-2003
- NPM ved UMB
 - Finansiering og styring
 - «Kvalitetssikring» og dokumentasjon

Modellskisse

Markedsnormer (penger) vs. profesjonsnormer

- Økonomisk organisering: Koordinering, informasjonsflyt, motivering og risikodeling.
 - To hovedmodeller: Hierarki vs. Marked.
 - NPM: Bl.a. kvasi-markeder og økonomiske insentiver
- Motivasjon: «Indre» (profesjonsstolthet/pliktfølelse etc.) vs. «ytre» (lønn, status)
- Er insentiver alltid additive? Forsterker «ytre» insentiver alltid «indre» motivasjon? Eller kan insentiver i noen situasjoner fortrenge indre motivasjon?
- «Penger» kan fordrive/fortrenge «normer»
 - Eks.: «A fine is a price» (2000):
«For sent»-gebyr i barnehager (i Israel) virket mot sin hensikt! «Komme-tidsnok»-normen ble «fordrevet» når gebyrordningen ble innført.

Hindret den kollegiale styringsmodellen 1975-2003 omstilling?

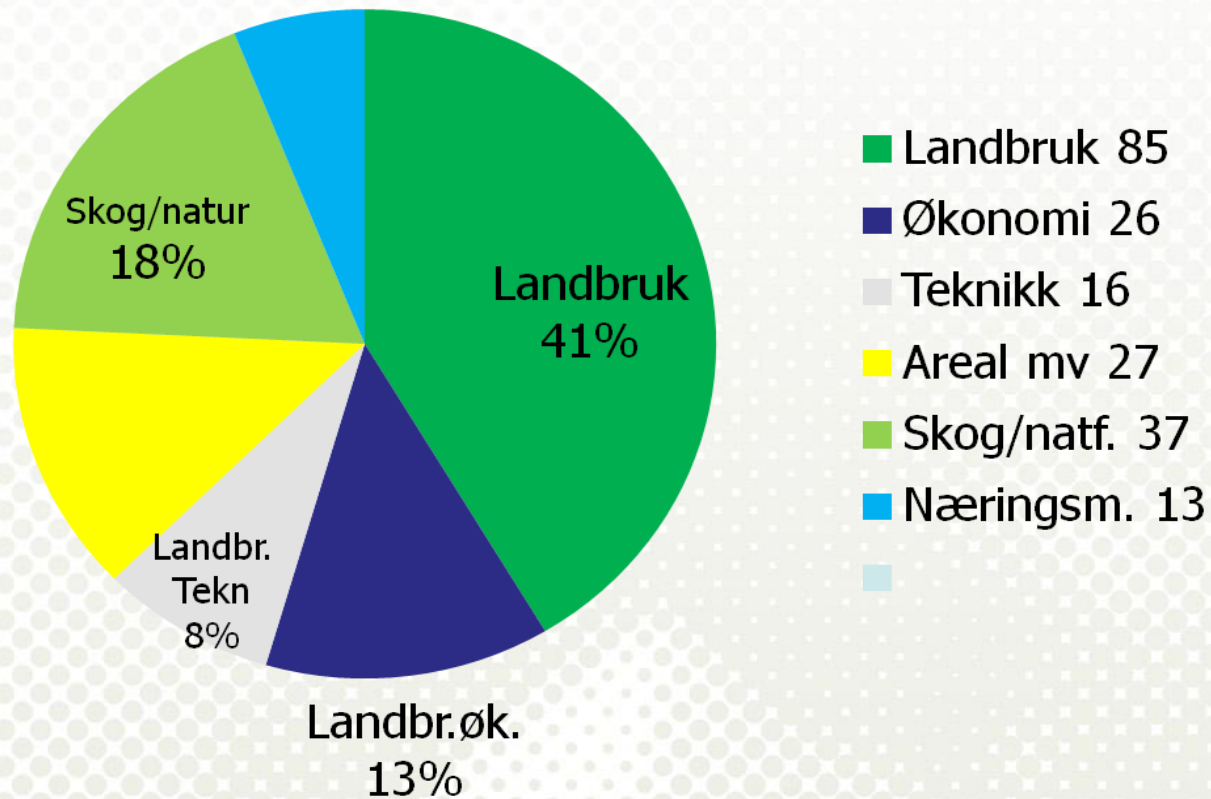
Eksempler fra NLH (UMB):

- Instituttstruktur tilpasses: 1980/90-tallet: Fra 33 til 12 institutter
- Kampen mot bindestreken (1988): Fra bindestreks- til generell økonomi og teknologiutdanning
- "Støttefagene" får (gi) hovedfag (1993):

Cand.scient.utdanning ved NLH (biologi, kjemi, fysikk etc...)

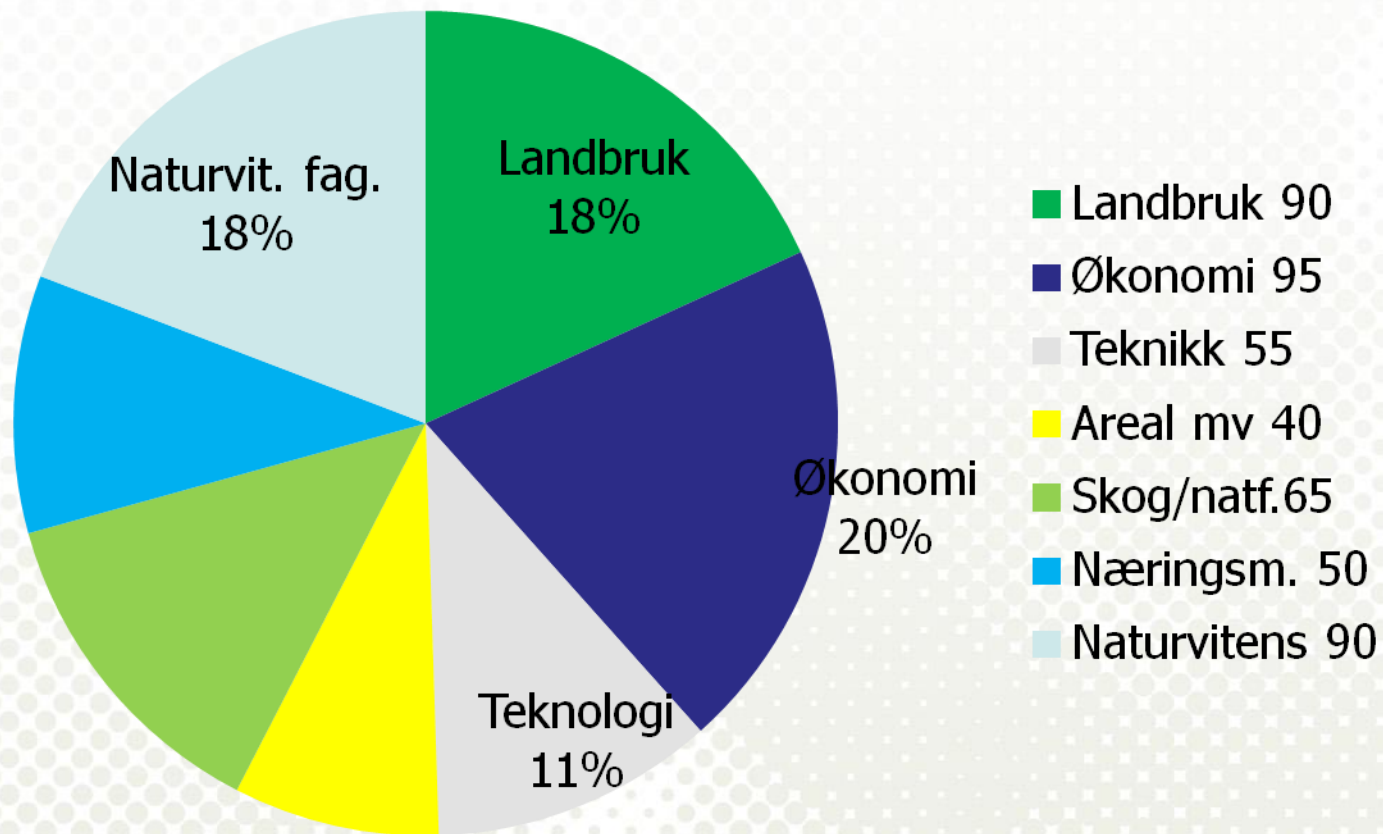
Utgangspunkt: NLH 1983 – illustrert ved kandidatproduksjonen

NLH-kandidater 1983

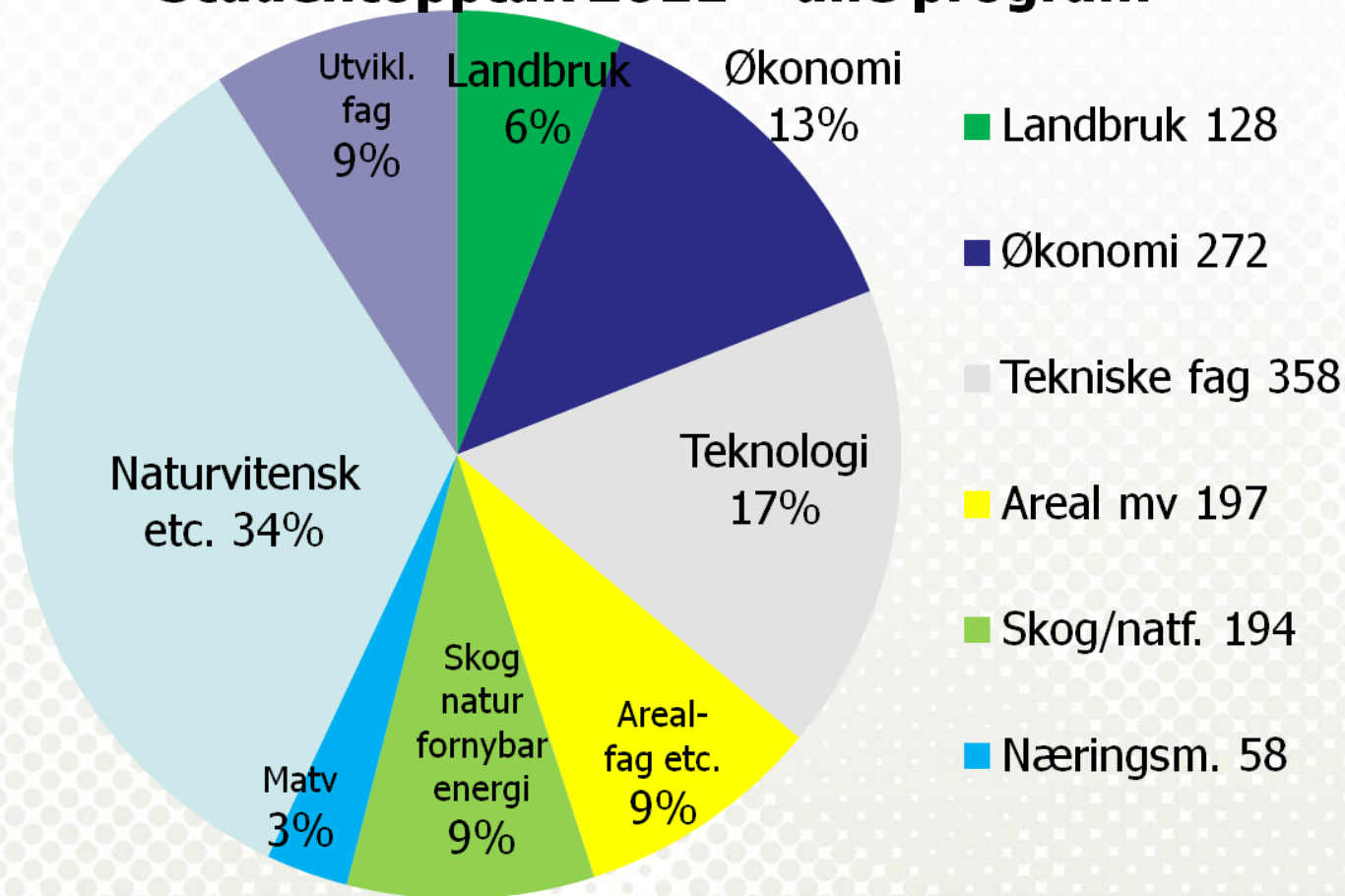
Konsekvenser av strategivalg - Situasjonen i 2002

Studentopptak 2002

Konsekvenser av strategivalg - UNIVERSITETSFAG PÅ FRAMMARSJ 2010

Studentopptak 2011 – alle program

NPM på UMB – kvalitetsreformen 2003-2012

- Det rektorstyrte universitet (rektor+eksterne+studenter)
- Ansatte ledere.
- Budsjettmodell – resultatbasert finansiering. Betaling for (beståtte) studiepoeng mm
- Ingen koordinering mellom institutter om fag/fagplaner
- Byråkratiske kvalitetssikringssystemer – evaluering, rapportering og «meningsløs» dokumentasjon (eks. underskrift fra ekstern sensor som har «lest» eksamensoppgaven).
- Husleiesystem: Institutter «straffes» (husleie for klasserom) for gjennomføring av undervisning. (Ved NTNU premieres man for «kontakttimer» med studentene)

Insentiv-virkningen av UMBs finansieringsmodell

- Instituttene **løpende inntekter** bestemmes hovedsakelig (direkte og indirekte) av **universitetsstyret**
G: 50%. Grunnbevilgning (historie + justeringer)
U: 27%. Studiepoeng – Opptaksrammer prod. studiepoeng
F: 17%. Forskning – “forskningsproduksjon”
S: 7%. Strategi (oppstartsbevilgning for nye “satsinger”)
- Dvs.: Kvasi «kvasi-markeder»: «Markedspriser» men politisk bestemte «produksjonskvoter»
- Instituttene bestemmer studieplaner - ingen koordinering av emneporteføljene:
Dårlig ressursutnytting. Faglig relevans og kvalitet?

Hva skjer når «profesjonsnormer» «fortrenges»?

- Utgangspunkt: Målene er komplekse, eks:
Produksjon av kandidater med relevant utdanning av høy faglig kvalitet, etc.
- Betaling for en eller et fåtall dimensjoner: «beståtte» studiepoeng etc.
- Dersom «markedsnormer» fortrenger «profesjonsnormer» kan flg. skje:
 - Faglig ambisjonsnivå og kravene for «bestått» senkes
 - Mindre ressurser brukes i undervisningen (færre «timer» gir også lavere husleie i UMB-systemet)
 - Økt bruk av egne (og kanskje mindre relevante) emner
- Ansattes insentiver ofte rettet mot forskningsproduksjon
 - Minimerer innsats i undervisning og forskningsformidling?

Når profesjonsnormene svekkes: Hva med alternative disiplineringsmekanismer?

- Markedet: Perfekt informasjon om «kvalitet» etc. en forutsetning.

Utdanning er (i beste fall) «erfarings-gode»:

«Kunden» oppdager kvaliteten etter at tjenesten (utdanningen) er konsumert (gjennomført)

- Kvalitetssikringssystemer

Er data om «tilfredshet» etc. en god kvalitetsindikator?

Kvalitetssikring av undervisning – ekstern sensur avvirket, men «streng» dokumentasjonskrav (meningsløse «signaturer» fra «sensorer»)

Kvalifikasjonsrammeverk – kostbart/arbeidskrevende (og «studenttinget støtter det»), men har neppe noen innvirkning på selve undervisningen

Hvorfor er «Kvasi kvasi-markedene» så populære?

- NPM-ideologien og ønske om «å være moderne» står sterkt i ledelsen: «Insentiver», Kvalitetssikringssystemer
 - Ansatte anser kanskje «resultatbasert» finansiering som (tross alt) «rettferdig». Stor strid om «detaljer» (fordelingsvirkninger og symboler), men generell aksept av prinsippene?
 - Budsjett-modellen gir en viss dynamikk – ikke kun basert på historiske rammer, og er (kanskje) mer «forutsigbar» enn alternative omfordelingsmekanismer
 - Omfordelingsmekanismene er tilslørte («økte opptaksrammer», strategisk bevilgning etc.) enn «budsjettvedtak»
 - Mindre «bråk» og «konflikt» rundt budsjettfordeling.
 - Mesteparten av midlene fordeles etter «modellens» regler. Resten «strategiske gavepakker».
- Dette gir en (mer) behagelig hverdag for administrativ ledelse og styre.

Konklusjon: «Fred er ej det beste, men at man noget vil!»

- Budsjettmodellen - en sub-optimal omstillingsmekanisme: Ambisjon om overlevelse/utvikling «tvinger» institutter til å «spinne» nye studietilbud for å hindre nedbemanning

Konsekvens: Faglig spredning og utarming

- Konsekvens: Mindre ressurser (og dårligere kvalitet?) i allerede etablerte program (Nullsumspill pga gitt ramme for fullfinansierte studieplasser gitt)

Emnetilbud 2004-2008: +54%

Underv.stillinger 2004-2008: +7%

- Strategisk kloke satsinger?
- Svak kobling mellom strategi og ressurstilførsel (implementering)
- Flere uønskede bivirkninger – fagnormer brytes ned, og fare for at «kvaliteten» forringes.